

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף קיה

(בעמ' הקודם)

משנה: אחת אומרת מת וכו': שתי נשים צרות (= הנשואות לאיש אחד) הבאות ממדינת הים, אחת אומרת שהבעל מת והשניה אומרת שלא מת, זו שאומרת מת תינשא וכו'.

אחת אומרת מת מעצמו, והשניה אומרת שנהרג, ר"מ אומר וכו'.

עד אומר... אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת, הרי זו לא תינשא: לפי שהאשה השניה (או העד השני) שאומרת 'לא מת' מעידה זאת לפני שהתירו לאשתו להינשא על פי האשה הראשונה שהעידה שכן מת. (וכן הדין אפילו אם האשה השניה שאומרת 'לא מת' היא צרתה. רש"י).

גמרא: למדנו ברישא של משנתנו - אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת וכו': קושיא: משמע שדווקא כשהיא אומרת 'לא מת' לא תינשא (אפילו שחברתה אומרת שכן מת), אבל אם היא שותקת תינשא כיון שחברתה אומרת שכן מת, והרי למדנו לעיל ש'אין צרה מעידה על חברתה'?

תירוץ: באמת אם היא שותקת לא תינשא כיון ש'אין צרה מעידה על חברתה', אלא שהתנא נקט שהיא אומרת 'לא מת' לחדש לנו שבשהיא אומרת 'לא מת' הדין הוא שאסורה להינשא אף שחברתה אומרת 'מת', שהיה מקום לומר שבאמת הוא מת וגם היא מותרת להינשא, והטעם שהיא אומרת 'לא מת' הוא כדי לצער את צרתה ולהשאירה עגונה, ואף שבזה היא מעגנת גם את עצמה הרי זה משום "תָּמֹת נִפְסִי עִם פְּלִשְׁתִּים" (= ביטוי מושאל לאדם שמוכן להזיק לשני אף שע"י כך הוא ניזוק בעצמו), קמ"ל שהיא אסורה וחברתה מותרת.

למדנו במשנתנו - אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג, לדעת ר"מ לא ינשאו:
משמע שלדעת ר"מ צרה נאמנת לאסור את חברתה:

(המשך בדף הבא ↓)

קושיא: ולפלוג ר"מ ברישא: שר"מ יחלוק גם ברישא של המשנה (= אחת אומרת מת והשניה אומרת לא מת) ויסבור ששתייהן אסורות להינשא.

רבי אלעזר מתרץ: גם הרישא שנויה במחלוקת, כלומר שהרישא היא כדעת ר' יהודה ור"ש, ובאמת ר"מ חולק.

רבי יוחנן מתרץ: ר"מ מודה ברישא שזאת שאומרת 'לא מת' אינה נאמנת לאסור את חברתה, ורק בסיפא שהם מכחישות זו את זו הוא חולק וסובר ששתייהן אסורות, אבל ברישא אין זו הכחשה, לפי שחכמים האמינו לראשונה שאומרת מת ולכן מותר לה להינשא.

קושיא על רבי יוחנן: למדנו בסיפא של משנתנו - עד אומר מת... אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תינשא. ע"כ המשנה. אמנם לרבי אלעזר אפשר להעמיד את הסיפא כר"מ הסובר שצרה נאמנת לאסור את חברתה, אבל לרבי יוחנן הסובר שאינה יכולה לאסור את חברתה קשה מדוע לא תינשא, והרי צרתה אינה יכולה לאסור אותה.

משנה: האשה שהלכה וכו': כלומר שהיא נאמנת גם לענין שיכולה להינשא וגם לענין שנוטלת כתובתה כדין אשה שנתאלמנה.

וצרתה אסורה: לפי שהאשה הנ"ל נאמנת רק לגבי עצמה ולא לגבי צרתה.

היתה בת ישראל: כלומר אם צרתה היא בת ישראל והבעל שמת הוא כהן, הרי הצרה יכולה להמשיך לאכול בתרומה בחזקת שבעלה חי, לפי שהאשה הנ"ל לא נאמנת לגבי צרתה.

אין זו הדרך מוציאיה מידי עבירה: כלומר אנו מחמירים על צרתה גם שאסורה להינשא וגם שאסורה לאכול בתרומה.

האשה שאמרה מת בעלי ואח"כ אמרה מת חמי, היא מותרת להינשא וכן נוטלת כתובתה, אבל חמותה אסורה, לפי שאין כלה נאמנת להעיד על חמותה.

היתה חמותה בת ישראל הנשואה לכהן, תמשיך לאכול בתרומה בחזקת שבעלה חי.

גמרא: וצריכא: המשנה היתה צריכה להשמיע לנו את שתי המחלוקות של רבי טרפון ורבי עקיבא.

משום דצערא דגופא: אם המשנה היתה כותבת רק את הרישא, היה מקום לחשוב שרק שם רבי טרפון סובר שהיא לא נאמנת לגבי צרתה וצרתה מותרת לאכול בתרומה, משום שחברתה משקרת ואומרת שהבעל מת מחמת שנאתה לצרתה שבגללה יש לה צער הגוף, דהיינו שבגללה הבעל מונע ממנה תשמיש, אבל בסיפא לגבי חמותה אין שנאתה גדולה כ"כ, לפי שחמותה מצערת אותה רק בדברים והוא מודה לר"ע.

ואם המשנה היתה כותבת רק את הסיפא, היה מקום לחשוב שרק שם ר"ע סובר שהיא אוסרת את חמותה מלאכול בתרומה, משום ששנאתה לא גדולה כ"כ ואינה משקרת, אבל ברישא ר"ע מודה ששנאתה לצרתה גדולה היא משקרת ואינה נאמנת לאסור את צרתה, קמ"ל שהם נחלקו בשני המקרים.

ניתן לי בן וכו': אשה שלא היו לה בנים והייתה בחזקת ייבום אם ימות בעלה, ואח"כ הלכה עם בעלה למדינת הים, ובאה ואמרה נולד לי בן במדינת הים ומת ואח"כ מת בעלי, הרי היא נאמנת ומותרת להתייבם, לפי שהיא לא הוציאה את עצמה מחזקה הראשונה, שהרי היא עדיין צריכה להתייבם, מפני שלדבריה בנה מת לפני בעלה.

אבל אם אמרה **מת בעלי ואח"כ** מת בני שלדבריה היא פטורה מחליצה וייבום (= שכשבעלה מת היה לה בן), אינה נאמנת להינשא לאדם מן השוק ללא חליצה, לפי שאנו מאמינים לה רק לגבי זה שבעלה מת, לפי שאשה מדייקת קודם שנישאת לאיש אחר, אבל לגבי חליצה וייבום אינה נאמנת לפי שאנו אומרים שהיא משקרת מחמת ששונאת את היבם, אבל כיון שבכל זאת אנו חוששים לדבריה לכן עליה לחלוץ ליבם אבל אסור לה להתייבם.

לדבריה הוא דחוששין: הגמרא מדייקת מהמשנה הנ"ל שאומרת 'וחוששין לדבריה' שרק לדבריה חוששים ולכן תחלוץ ולא תתייבם, אבל לא חוששים לדברי צרתה, הרי הוכחה לדברי רבי טרפון שהאשה אינה נאמנת לגבי צרתה.

משנה: נותן גט לכל אחת ואחת: מספק. אבל את הכתובה מניח בבית דין לפניהן והולך, ומי שתביא ראיה שהיא זו שהתקדשה לו תקבל את הכתובה. זו דעת רבי טרפון. אבל לדעת רבי עקיבא עדיין יש כאן ספק עבירה של גזל, ולכן הוא צריך לתת כתובה לכל אחת ואחת.

גמרא: קידש קתני: המשנה נקטה במקרה הראשון ש'קידש' אחת מהנשים, ולא במקרה ש'בעל' אותה לשם קידושין (וקידש אותה בביאה). כי במקרה כזה רבי טרפון

מודה שהוא צריך לתת כתובה לכל אחת, מכיון שהוא גינה את האישה בכך שקידש אותה בביאה, הוא חייב לוודאות שהיא תקבל את הכתובה שמגיעה לה. וזהו קנס שקנסו אותו חכמים.

ובמקרה השני 'גזל' קתני ולא 'לקח' (= קנה) מאחד מהאנשים ואינו יודע ממי קנה. כי רק כשעשה עבירה בכך שגזל את אחד מהם, קנסו אותו חכמים לוודאות שהוא החזיר לו את הגזילה, ולכן צריך להחזיר לכולם. אבל במקרה שקנה מאחד מהם, רבי עקיבא מודה שלא קנסו אותו חכמים, ומניח את הכסף בבית דין ומסתלק.

אלא שלפי זה המשנה אינה לא כדעת תנא קמא בברייתא ולא כדעת רבי שמעון בן אלעזר בברייתא.

דתניא: לדעת רשב"א המחלוקת היא רק ב'בעל' ו'בגזל', אבל ב'קידש' רבי עקיבא מודה שמניח ביניהן, וכן ב'לקח' רבי עקיבא מודה שמניח ביניהם.

הגמרא מדייקת, מדברי רשב"א יוצא שלדעת תנא קמא החולק עליו, המחלוקת היא ב'קידש' ו'לקח', אבל ב'בעל' ו'גזל' רבי טרפון מודה לרבי עקיבא שצריך לשלם לכל אחת ואחד.

לפי זה המשנה אינה מסתדרת. כי לדעת תנא קמא המחלוקת היתה צריכה להיות בקידש ולקח, ולדעת רשב"א המחלוקת היתה צריכה להיות בבעל וגזל?

לעולם: הגמרא מתרצת. המשנה כדעת רשב"א, ו'קידש' הכוונה 'בעל' דהיינו שקידש בביאה. ולכן לדעת רבי טרפון בכל מקרה מניח ביניהן, ואילו לדעת רבי עקיבא דוקא כאן משלם לכל אחת ואחד, אבל בקידש ולקח הוא מודה לרבי טרפון.

תנא קידש להודיעך: והסיבה שהמשנה נקטה את שני המקרים, כי בבעילה יש חידוש שאפילו שהוא רק איסור דרבנן לקדש בביאה - רבי עקיבא קונס, ואילו בגזל יש חידוש שאפילו שהוא איסור דאורייתא - רבי טרפון לא קונס.

משנה: ובאת ואמרה מת בעלי ואחר כך מת בני: מכיון שכשהיא יצאה עם בנה לחו"ל היא היתה בחזקת אינה זקוקה ליבום (אם ימות בעלה), ממילא כשחזרה וסיפרה שמת בנה ה'פה שאסר הוא הפה שהתיר' והיא נאמנת גם לספר שהוא מת אחרי בעלה, וממילא היא פטורה מיבום.

אבל אם אמרה שקודם מת בנה ואחר כך בעלה ואם כן היא זקוקה ליבום – אינה נאמנת, כי היא מוציאה את עצמה מהחזקה שהיתה בה כשיצאה לחו"ל שאינה זקוקה ליבום. אך בכל אופן חוששים לדבריה והיא צריכה חליצה מהיבם.

ניתן לי בן במדינת הים: מכיון שהיא הלכה ללא בן בחזקת שהיא זקוקה ליבום, כשהיא ממשיכה ואומרת 'מת בני ואחר כך מת בעלי' נאמנת כי היא עדיין זקוקה ליבום. אבל אם היא אומרת שקודם מת בעלי ואחר כך בני אינה נאמנת, כי היא מוציאה את עצמה מחזקתה, אך חוששין לדבריה ולכן לא תתייבם אלא רק תחלוץ.

ניתן לי יבם במדינה הים: הלכתי עם חמותי למדינת הים ושם היא ילדה בן שאמור להיות יבמי, אלא שמתו בעלי והיבם. אישה זו יצאה בחזקה שאינה זקוקה ליבום כי לא היה לחמותה בן, וכשהיא חוזרת ומספרת שנולד לה יבם אלא שהוא מת, היא נאמנת כי היא נשארת באותו מצב. ולכן אין הבדל מי מת קודם בעלה או היבם.

נמרא: המזכה גט לאשתו במקום יבם: הכותב גט לאשתו בתנאי שאם ימות יחול הגט רגע קודם למיתתו, ומסר את הגט לשליח שיקבל אותו עבור אשתו (דהיינו עשה אותו 'שליח קבלה' שיזכה בו עבור אשתו, ולא 'שליח הולכה' שרק ימסור לה אותו). ישנו כלל ש'זכין לאדם שלא בפניו' ואין חבין לו שלא בפניו, גירושין הם חוב לאישה ולכן אי אפשר לעשות אותן שלא בפניה. אלא שבאן אין לזוג ילדים ויש לבעל אח שאמור ליבם את אשתו כשהבעל ימות. השאלה היא האם במקרה כזה זו זכות לאישה להתגרש כי בדרך כלל היא שונאת את היבם, או שזה חוב לה כי לפעמים היא אוהבת אותו?

אמר ליה תנינא: במשנה שלנו כתוב שגם במקרה שהאישה מספרת שהיא אינה זקוק ליבום, וגם במקרה שהיא מספרת להיפך שהיא כן זקוקה ליבום – חוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת. מוכח שבאמת הדבר מוטל בספק האם היא אוהבת את היבם או שונאת אותו, ולכן גם בנידון שלנו חולצת ולא מתייבמת.

*

ניחא דגופא עדיף לה: הנוחות וההרגשה הטובה של אישה נשואה עדיפה לה.

טב למיתב טן דו: טוב לשבת (לחיות) בשני גופים מלשבת אלמנה.

דשומשנא גברא: מי שבעלה קטן כמו נמלה – את כסאה היא מסדרת בין הנשים החשובות כי היא נשואה.

דנפצא גברא: מי שבעלה עובד בעבודה בזוויה של ניפּוץ צמר, היא קוראת לו לשבת יחד בפתח הבית.

דקולסא גברא: מי שלבעלה יש פסול במשפחתו – לא מבקשת מבעלה אפילו עדשים שהם מאכל זול, כי מספיק לה עצם הנשואין איתו.

ובולן מזנות: כל הנשים הללו, הסיבה האמיתית שהם מעוניינות בבעל כלשהו, היא בשביל שיוכלו לזנות תחתיו ולתלות את הילד שיוולד להן בבעל.